

Limba și literatura română
Ghid complet
pentru Evaluarea Națională
- clasa a VIII-a -

Booklet

București, 2021

NOȚIUNI DE TEORIE

Lectură	3
Redactare	18
Comunicare orală	29
Elemente de construcție a comunicării	38
Interculturalitate	83

FIȘE DE LUCRU

LECTURĂ

Tipuri de texte

Textul narativ (epic)	88
Textul liric	89
Textul dramatic	90

Moduri de expunere

Narațiunea	91
Descrierea de tip portret	92
Descrierea de tip tablou	93
Dialogul	94

Tipare textuale de structurare a ideilor

• Texte literare

Textul literar în proză	95
Textul literar în versuri	96

• Texte nonliterare

Textul narativ nonliterar	97
Textul descriptiv nonliterar	98
Textul explicativ	99
Textul multimodal	100
Textul dialogat	101
Textul argumentativ/de opinie	102

REDACTARE

Planul de idei	103
Rezumatul	104
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	105
Textul narativ	106
Textul descriptiv – tablou și portret	107
Textul narativ-descriptiv cu secvență dialogată	108
Textul dialogat	109
Caracterizarea personajului	110
Scrisoare, Cerere, E-mail	111
Jurnalul	112

COMUNICARE ORALĂ

Noțiuni de comunicare orală	113
-----------------------------------	-----

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

Ortoepie și ortografie	114
-------------------------------------	-----

Vocabular	115
------------------------	-----

Morfologia

Verbul	116
Substantivul	117
Pronumele și adjectivul pronominal	118
Adjectivul	119
Numeralul	120
Adverbul	121
Prepoziția	122
Conjuncția	123
Interjecția	124

Sintaxa

Predicatul	125
Subiectul	126
Atributul	127
Atributiva	128
Complementul direct	129
Completiva directă	130
Complementul indirect	131
Completiva indirectă	132
Complementul prepozițional	133
Completiva prepozițională	134
Circumstanțialul de loc	135
Circumstanțiala de loc	136
Circumstanțialul de timp	137
Circumstanțiala de timp	138
Circumstanțialul de mod	139
Circumstanțiala de mod	140
Circumstanțialul de cauză	141
Circumstanțiala de cauză	142
Circumstanțialul de scop	143
Circumstanțiala de scop	144

INTERCULTURALITATE

Noțiuni de interculturalitate	145
-------------------------------------	-----

TESTE	146
--------------------	-----

Lectură. Redactare. Comunicare orală.
Elemente de construcție a comunicării.
Interculturalitate

Lectură

TEXTUL LITERAR

Textul literar este produsul imaginației unui scriitor, având drept scop sensibilizarea cititorului. El aparține literaturii și creează o lume imaginară, bazată pe emoție.

Trăsături:

- autorul prezintă propria viziune asupra unei realități pe care o filtrează prin prisma sensibilității sale;
- autorul creează un univers ficțional care se remarcă prin originalitate;
- textul literar transmite emoții, trăiri, sentimente, idei, gânduri, atitudini;
- textul literar emoționează/ sensibilizează cititorul;
- universul imaginar este susținut de limbajul expresiv, care se bazează pe utilizarea unor alăturări inedite de cuvinte (figuri de stil, imagini artistice);
- textul literar este redactat în versuri sau în proză.

TEMĂ	domeniul, ideea, atitudinea în jurul căruia/ căreia se organizează textul literar (de exemplu: <i>natura, copilăria, iubirea, istoria</i>). Tema unui text literar se poate stabili în funcție de câmpul lexical predominant sau de sentimentul/ ideea centrală a textului.
------	--

CUVÂNT-CHEIE/ MOTIV LITERAR	termenul reluat sau subliniat cu insistență care contribuie la construirea mesajului unei opere literare.
--------------------------------	---

I. TEXTUL LITERAR NARATIV (EPIC)

TEXTUL EPIC	- este textul literar în care viziunea unui autor asupra temei abordate este prezentată prin intermediul naratorului, personajelor, acțiunii.
-------------	---

TRĂSĂTURI	- transmite, în mod indirect, sentimente, emoții, gânduri, atitudini, prin intermediul unei instanțe/ ipostaze/ „voci” narrative (narator). - în funcție de gradul de implicare a naratorului în text, perspectiva narativă poate fi subiectivă sau obiectivă. - are acțiune fixată în timp și spațiu (prin coordonate spațio-temporale). - Acțiunea poate fi relatată pe momentele subiectului.
-----------	---

TRĂSĂTURI

- **Personajul** este o instanță narativă care ia parte la acțiune.
- **Conflictul** se bazează pe idei, concepții contradictorii ale personajelor.
- Modurile de expunere prezente în textul epic sunt **narațiunea, descrierea, dialogul, monologul**.
- **Limbajul** textual se poate remarca prin **expresivitate**.

IDEE PRINCIPALĂ	informația esențială cuprinsă într-un fragment de text.
IDEE SECUNDARĂ	informația detaliată care constituie o dezvoltare a ideii principale.
PLANUL SIMPLU DE IDEI	ideile principale, înălțuite în ordinea apariției lor în text.
PLANUL DEZVOLTAT DE IDEI	ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora, înălțuite în ordinea apariției lor în text.
NARATOR/POVESTITOR	instanța care relatează întâmplarea. Clasificare: a) narator obiectiv (neimplicat în acțiune); b) narator subiectiv (implicat în acțiune, ca martor sau ca personaj).
REPERE DE SPAȚIU ȘI TIMP	cuvinte/structuri care plasează exact acțiunea într-un anumit loc și într-un anumit moment.
ACȚIUNE	înălțuirea întâmplărilor realizate de personaje, relatate de narator, fixate în timp și spațiu. Momentele acțiunii/ subiectului: 1. expozițiunea – circumscrie locul, indică timpul și unele dintre personaje (situația inițială); 2. intriga – momentul care provoacă un conflict (cauza acțiunii); 3. desfășurarea acțiunii – succesiunea întâmplărilor declanșate de intrigă; 4. punctul culminant – momentul de maximă intensitate (situația dificilă); 5. deznodământul – surprinde rezolvarea conflictului (situația finală).
PERSONAJE	- ființe imaginare care participă la întâmplările din text Personajele pot avea: - trăsături fizice (referiri la aspectul exterior, vestimentație, statură etc.) - trăsături morale (calități și defecte)

PERSONAJE

TIPURI DE PERSONAJE :

În funcție de gradul de implicare în acțiune, ele pot fi:

- **principale** (aflate în centrul acțiunii, participând la toate momentele subiectului);
- **secundare** (ajută la conturarea acțiunii și se raportează la personajele principale);
- **episodice** (își fac apariția de obicei într-un singur episod al acțiunii).

În funcție de felul în care sunt construite, ele sunt:

- **individuale**;
- **colective**.

În funcție de semnificația morală a comportamentului lor, ele sunt:

- **pozitive**;
- **negative**.

PERSPECTIVĂ NARATIVĂ

- a) perspectivă **obiectivă** (narator obiectiv, narațiune realizată la persoana a III-a);
- b) perspectivă **subiectivă** (narator subiectiv, narațiune realizată la persoana I).

MODURI DE EXPUNERE	DEFINIȚIE	TRĂSĂTURI
a) NARAȚIUNEA	- modul de expunere prin care naratorul relatează întâmplări la care iau parte personaje.	- prezența naratorului (obiectiv sau subiectiv); - utilizarea preponderentă a verbului; - localizarea întâmplării în timp și spațiu (repere spațio-temporale); - succesiunea logică și cronologică a întâmplărilor; - prezența personajelor, care participă la acțiune.

EXEMPLU :

Abia fură gătiți, până ce sosi și împăratul și năvăli cu ceata cea strălucită asupra crâșmei. Împăratul, feciorul cel de împărat și voinicii cei mândri se coborâră toți cu toții de pe cai, ziseră „bună ziua” și băură vin de cea bun... După ce și-au băut vinul și și-au zis vorbele, încălecară apoi și se duseră încă mai repede decât cum au fost venit... De Florița... nimeni n-a întrebat, nimeni nu s-a îngrijit. Numai feciorului de împărat i se părea cum că nu e precum ar trebui să fie: cum că vinul nu e ca lauda, cum că crâșmărița nu e ca vestea...

(Ioan Slavici, *Florița din Codru*)

Trăsături :

- Textul are narator obiectiv (narațiune la persoana a III-a).
- Este frecvent verbul (*sosi, năvăli, băură, încălecară* etc.).
- Sunt prezente repere spațio-temporale (*până ce sosi și împăratul, crâșmă*).
- Prezintă evenimente la care iau parte personaje (împăratul, feciorul de împărat, voinicii, Florița).

MODURI DE EXPUNERE	DEFINIȚIE	TRĂSĂTURI
b) DESCRIEREA	- modul de expunere prin care se prezintă detaliile semnificative ale unui tablou de natură, unor fenomene specifice anumitor anotimpuri, diverselor obiecte, unor chipuri umane sau ale unor personaje.	- este de două feluri: 1) descriere de tip tablou; 2) descriere de tip portret. - evidențiază detalii semnificative prin care se transmit sentimente față de aspectul surprins; - se bazează pe utilizarea frecventă a grupului nominal (substantiv - obiectul descrierii, adjectiv - trăsătura obiectului); - sunt întrebuițate elemente de expresivitate: 1) figuri de stil, dintre care se remarcă prezența epitetului; 2) imagini artistice. - timpurile verbale specifice sunt, în general, prezentul și imperfectul.
EXEMPLU : <i>Matilda văzu că înaintea lor se întindea o cărăruie de pământ, care ducea spre o căsuță minusculă, de cărămidă. Era o casă așa de mică, încât mai degrabă părea făcută pentru păpuși decât pentru oameni. Cărămizile din care fusese construită erau acum vechi, decolorate și aproape sfărâmcioase. Avea un acoperiș cenușiu de tablă și un horn mic, iar în partea din față se vedeau două fereștruci.</i> (Roald Dahl, <i>Matilda</i>) Trăsături: - Textul descriptiv prezintă imaginea unei case. - Este utilizat grupul nominal (<i>o cărăruie de pământ, o căsuță minusculă, de cărămidă, Cărămizile... vechi, decolorate și aproape sfărâmcioase, un acoperiș cenușiu de tablă, un horn mic</i>). - Descrierea emoționează prin frumusețea obiectului descris, amintindu-i cititorului de copilărie. - Elementele de expresivitate sunt figurile de stil (epitetul, enumerația), imagini vizuale (<i>se vedeau două fereștruci</i>). - Timpul verbal frecvent este imperfectul (<i>se întindea, ducea, avea etc.</i>).		
c) DIALOGUL	- modul de expunere prin care se redă schimbul de replici dintre personaje.	- sunt utilizate mărci ale adresării directe (exclamații, interogații, imperative, vocative, interjecții, persoana a II-a a pronumelor/verbelor); - replicile personajelor sunt marcate prin semne de punctuație specifice (linia de dialog, semnul întrebării, semnul exclamării); - sunt folosite verbe declarative (<i>a zice, a spune, a întreba, a răspunde etc.</i>).

Fișă de lucru 1

LECTURĂ

Tipuri de texte

Textul narativ (epic)

Duminică, văzând că iar n-am pâine, am coborât la magazinul Angst din apropiere. Era o vreme splendidă, neobișnuită pentru luna ianuarie. Ca mulți dintre semenii mei, am și eu, probabil, în trup, o mulțime de celule cu amintiri vegetale, care mă fac să „râd la soare” și să fiu veselă odată cu „vremea cea bună”. De data aceasta, totuși, meteosensibilitatea mea nu funcționa normal. Am intrat în magazin cu un soi de neliniște pe care n-am stat s-o analizez, am cumpărat pâine, am ieșit din magazin cu un aer posac, deși nu mă certasem cu nimeni, și a trebuit să constat evidența: eram de-a dreptul supărată, supărată rău. M-am oprit brusc în mijlocul drumului, ca Socrate când trebuia să se gândească la adevărurile lumii, și m-am întrebat ce se întâmplă. N-a trebuit să stau locului o zi întreagă, ca filozoful, ca să rezolv problema, căci mi-am dat seama imediat de ce mă purtam ca un om profund ofensat. Fiindcă în cele două săptămâni de când începuse anul, era a doua oară când mi se furase preșul din fața ușii. Într-adevăr, la ieșire am constatat lipsa celui de-al doilea preș, dar sentimentul de rău s-a cristalizat abia apoi...

Am studiat intrările de la celelalte apartamente din bloc. Jumătate n-aveau în față nici un fel de preș, mi-au amintit de roțile de automobil fără apărătoare, iar jumătate erau împodobite cu un soi de cârpe jengoase, una mai neplăcută la vedere decât alta. La ce bun să te ștergi pe ceva mai murdar decât pantofii? Mi-au venit în cap câteva soluții ca să rezolv această primă problemă socială de care mă izbeam în 2004. Cea dintâi, cum se și cuvine, literară, era să lipesc pe ușă, jos, blestemele lui Arghezi pentru cel care ar mai atenta la preșul meu. Celelalte: să-i pun o alarmă, ca la mașinile scumpe; să-l lipesc cu Super Glue; să scriu pe dos Hoțule!

(Ioana Pârvulescu, *Preșul*)

1. Naratorul textului dat apare în ipostază ...,deoarece
2. Întâmplarea prezentată se desfășoară în luna ..., iar spațiul acțiunii este
3. Prezintă una dintre soluțiile la care se gândește personajul pentru a rezolva problema.
4. Consider că supărarea personajului este/nu este justificată deoarece
5. Într-un text de minim 100 de cuvinte, demonstrează că textul dat este unul narativ.

Textul liric

*Azi am văzut, înfiripată, ființa ploii mlădioase:
Avea o haină cenușie și foșnitoare de mătase.*

*Purta pe umeri mii de lanțuri subțiri, până la brâu,
Dar le zvârlea pe rând, în treacăt, pe apa turbure din râu.*

*Și de inele fără număr îi erau mâinile-ncărcate,
Și le scotea, pe fiecare, și le zvârlea pe lac, pe toate.*

*Lângă răzoare, prin grădină, trecea foșnind de-atâtea ori!
Și răsturna cu poala rochii, pe brazdă, proaspetele flori...*

*Și-n toate inimile noastre, pe rând, trecând ca un paharnic,
Turna ca-n cupe fără număr, dintr-însul, plânsul cel zadarnic.*

(Alice Călugăru, *Ploaia*)

1. Prezintă un sentiment/o emoție pe care o transmite poetul în textul dat.
2. Imaginea ploii este sugerată:
 - de epitetul ...
 - de metafora ...
 - de personificarea ...
 - de comparația ...
3. Rescrie din text o imagine vizuală și una auditivă.
4. Precizează rima și măsura poeziei.
5. Explică, în minimum 50 de cuvinte, sensul sintagmei „Lângă răzoare, prin grădină, trecea foșnind de-atâtea ori!” din cea de a patra strofă.
6. Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, relația dintre sentimentele transmise și elementele cadrului natural.
7. Într-un text de minimum 100 de cuvinte, demonstrează că textul-suport este unul liric.

Limba și literatura română

Ghid complet
pentru Evaluarea Națională
- clasa a VIII-a -

Modele de rezolvare

Modele de rezolvare

Model 1

Subiectul I

70 de puncte

A.

1. Ca să nu trezească suspiciuni, Spănu mergea la Stambul și la Salonic.

2. b

3. a

4. a

5.

ENUNȚUL	CORECT	INCORECT
a) Bătrânul refuză cutia de chibrituri.	x	
b) Spănu era inamicul lui Axente, căpetenia unor pirați.		x
c) Spănu cunoștea multe limbi străine.	x	
d) Farul vechi era aprins tot timpul.		x
e) Numele real al piratului Barbă Neagră este Edward Teach.	x	
f) Piratul activa în zona Coastei de Azur.		x

6. O trăsătură a textului narativ, pe care o identificăm în fragmentul dat, este prezența unui narator, vocea textuală care prezintă întâmplările. În acest fragment, naratorul apare în ipostază obiectivă, relatând întâmplarea cu ajutorul narațiunii la persoana a III-a: „el se așează pe nisip, scapără iar amnarul”.

7. Elementul comun celor două texte este tema pe care ambele o abordează: aventurile piraților pe mare. Astfel, în primul text sunt prezentate faptele ticăloase ale piratului Axente, povestite de bătrânul paznic al farului. Al doilea text oferă informații despre un pirat legendar, Barbă Neagră, care a semănat teroare printre navigatorii vremii.

8. Sunt de părere că acțiunile persoanelor cu care interacționăm ne pot influența starea de spirit, deoarece ne lăsăm cuprinși de emoțiile pe care le transmit prin limbaj sau prin fapte.

Astfel, starea de iritare a lui Anton Lupan este o reacție firească la relatarea bătrânului despre faptele de cruzime ale unui pirat. Scrâșnelile de dinți vin din indignarea față de șiretlicurile piratului spân. El ademenea marinarii din larg cu un felinar purtat de un bou și îi ucidea, când ajungeau pe uscat, iar corăbiile erau prădate „de nu lăsau decât lemnul gol”.

9. Textul extras din „Toate pânzele sus!” mă duce cu gândul la romanul „Robinson Crusoe” de Daniel Defoe, deoarece ambele surprind capacitatea personajelor principale de a depăși situațiile dificile care apar în viața lor.

Anton Lupan află despre actele de cruzime ale piratului Axente și reușește să îşi stăpânească stările de revoltă și indignare. În romanul amintit, Robinson reușește să supraviețuiască pe o insulă necunoscută, găsind rezolvări tuturor problemelor apărute.

B.

1. c

2. b

3. c

4. b

5. Dacă văzuse lumina asta jucând, ca pe valuri, căpitanul din larg, ce-și zisese [...]

6. Nu ascultă niciodată de stăpân.

7. În enunțul dat sunt cinci propoziții.

8. Mii de oameni s-au aventurat în Munții Stâncosi, în ultimul deceniu, pentru a căuta un cufăr plin cu aur, cu rubine, smaralde și diamante pe care le-a ascuns un colecționar de artă.

Subiectul al II-lea

20 de puncte

Ideea mea de a reconstitui lupta dintre membrii unui echipaj, echipa lui Radu, și piraiți, echipa mea, a provocat senzație printre prieteni. Toți eram dornici de aventură.

Am pregătit decorul, iar de costume s-au ocupat fetele. Eu am primit costumația completă: bandaj pentru ochi, pelerină, un coif cam mare și o sabie din lemn care mă cam încurca. Aș fi vrut și un cârlig pentru mână, dar a fost dificil de realizat, așa că m-am mulțumit cu ce am primit.

La ora trei am început lupta, nu înainte de a stabili câteva reguli și premiul pentru învingători: un „cufăr” cu doze de suc, apă, dulciuri și câteva pizza. Noi am pornit atacul, ca niște piraiți adevărați, și am plecat spre nava adversarilor fluturând steagul celebru deasupra capului. Ne-au întâmpinat ceilalți cu pungi pline cu apă, cu proiectile din făină, ba chiar și cu ceva care nu mirosea tocmai bine. Am fost surprinși de forța răspunsului, dar nu ne-am lăsat mai prejos: am doborât vreo doi, ajutat de pistoalele cu apă din dotare, dar și de arma secretă – câteva puști împrumutate de la paintball. Prințesa pe care trebuia să o luăm după ce cuceream nava a ridicat batista albă și a predat întreg echipajul ud și murdar de vopsea.

Ca orice căpitan, am cerut să vorbesc cu comandatul navei, Radu:

— Accepți că am fost mai buni și v-am învins?

— Doar dacă împarți cu noi „comoara” din cufăr, a răspuns el.

M-am apropiat și i-am șoptit la ureche: „O așezi pe Ana lângă mine! Măcar atât, dacă tot nu am reușit să o răpesc.”

Am bătut palma și am încheiat armistițiul cu gura plină de pizza.

Model 2

Subiectul I

70 de puncte

A.

1. Două schimbări ale oamenilor din Țara Adevărului sunt: „vorba oamenilor era schimbată” și „nu mai spuneau lucrurilor pe nume”.

2. a

3. a

4. a

5.

ENUNȚUL	CORECT	INCORECT
a) În Țara Adevărului, oamenii nu știau să mintă.	x	
b) Minciuna nu a pătruns niciodată în acel ținut.		x
c) Nimeni nu a observat vreo schimbare.		x
d) Minciuna a pătruns tot mai adânc în viața oamenilor.	x	
e) Șarpele casei este un personaj malefic.		x
f) Brehnele fură mințile tinerilor.		x